

Açılış Konferansı

Ceza Adalet Sisteminin Güçlendirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesi için Yargı Mensuplarının Kapasitesinin Artırılması Ortak Projesi

3 Ekim 2019

Yer: Sheraton Otel, Ankara

Açış Konuşması

Sn Christophe Poirel

İnsan Hakları Direktörü

Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü

Sayın Bakan,

Sayın Avrupa Birliđi Türkiye Delegasyonu Büyükelçisi,

Sayın Merkezi Finans ve İhale Birimi Başkanı,

Türkiye'deki yüksek mahkeme ve kurumların değerli temsilcileri,

Hanımfendiler, beyefendiler,

Sizleri, Avrupa Konseyi adına, Türkiye'yi ceza adaleti sisteminde insan haklarının korunması alanında desteklemeyi hedefleyen yeni ve çok önemli bir projenin açılışında **karşılmaktan memnuniyet ve onur duyuyorum.**

Kamu kurumları ve toplumun diğer kesimlerinden bunca temsilcinin davetimize icabet ettiğini görmekten mutluluk duyuyorum.

Öncelikle, Türkiye'deki ortaklarımız olan Adalet Bakanlığı ve Türkiye Adalet Akademisine bu projede yer almak için gösterdikleri isteklilik ve heyecan için teşekkür etmek isterim. Projenin uygulanmasındaki rolleri merkezi önemde olacaktır ve Adalet Bakanı Gül ile Akademi Başkanı Özdemir'in bugün burada olmaları projenin başarısının sağlanması yönündeki kararlılıklarının önemli bir göstergesidir.

Ayrıca, bu projeyi mümkün kılan cömert finansman destekleri için Avrupa Birliđine de teşekkür etmek isterim. Bu ve diğer alanlardaki güçlü ortaklığımız insan hakları alanındaki ortak değerlerimizi destekleme çabamızın yalnızca bir niyet bildirimini değil, gerçeklik olduğunu göstermektedir.

Avrupa Konseyi, **Türkiye'nin Avrupa standartları ve iyi uygulamaları doğrultusundaki yargı reformunu devam ettirme çabalarını memnuniyetle karşılamakta ve desteklemektedir.** Özellikle de, temel haklar ve ceza adaleti alanlarını kapsayan yeni Yargı Reform Stratejisine değinmek isterim. Bu önemli strateji belgesi, "İnsan Hakları İhlallerinin Önlenmesine Yönelik Eylem Planı" ile birlikte, Türkiye'de ceza adaleti sisteminin insan hakları boyutunun geliştirilmesi için sağlam bir temel oluşturmaktadır.

Bu, bireysel özgürlüklerin genellikle tehlike altında olduğu bir alanda elzemdir. Türkiye'nin tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile teminat altına alınan özgürlük ve güvenlik hakkı (tutuklama ile ilgili konuları kapsamaktadır) ve adil yargılanma hakkı gibi bazı haklar; ceza adaleti sistemi açısından merkezi bir öneme sahiptir. Ceza kanunu hükümleri fazla geniş kapsamlı bir şekilde uygulandığında kısıtlanabildikleri düşünülündüğünde; ifade özgürlüğü gibi diğer önemli haklara da değinmek gerekmektedir.

Öte yandan, aile içi şiddet ve kolluk kuvvetleri tarafından orantısız güç kullanımı gibi suçların gereğince soruşturulmaması ve cezalandırılmaması mağdur haklarının ihlali ile de sonuçlanabilecektir.

İnsan Haklarının Sözleşmesi doğrultusunda etkili bir şekilde korunmasının sağlanması, gözle görülür bir ilerleme kaydedilmesi için somut eylemler gerektirmektedir.

Bu bağlamda, Bakan Gül'ün adli yıl açılışında yaptığı konuşmasında değindiği, tutukluluk alanında keyfiliği önlemek için güvenceler getirilmesi yönündeki dileğini takdir etmek isterim.¹ Projemiz bu tür önemli güvencelerin geliştirilmesine destek olmak adına doğru bir zamanda başlamaktadır.

Önemli sonuçlar elde edeceğimize inanıyorum. Avrupa Konseyi ile Türk makamları ve yargısı arasında, insan hakları ve hukukun üstünlüğü alanında uzun süreli bir işbirliği bulunmaktadır. İşbirliğimiz, on yılı aşkın süredir, bu alana özgü projeler aracılığıyla geliştirilmiştir. 2012-2014 yılları arasında ortak çabalarımızı ceza adaleti alanına odaklamamız sonucu mevzuat değişiklikleri yapılmış ve ceza yargılamasında insan haklarına ilişkin çeşitli konularda 1200 hakim ve savcıya eğitim verilmiştir. Şimdi bu yöndeki çalışmalarımıza devam edebilecek olmamızdan dolayı mutluluk duyuyorum.

Bugün açılışını yaptığımız yeni proje, özellikle özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma konularında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında tespit edilen bazı önemli konuları ele alma imkanı sunmaktadır.

Aynı zamanda şunun da altını çizmek isterim ki, projenin amacı yalnızca geçmişten gelen sorunları telafi etmek değil, ceza yargılamalarında uygulanan usuli güvenceleri güçlendirerek ve kararların gerekçelendirmesini iyileştirerek gelecekte olabilecek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ihlallerini de önlemektir.

Ayrıca, projenin “doğru” bir ceza adaleti sistemi dayatmak amacıyla olmadığını da vurgulamak isterim. Proje, suçun tipinden bağımsız olarak, yargının idaresinde insan haklarının korunmasını güçlendirmekle ilgilidir

Gereklilikler gayet iyi bilinmektedir. Ceza adalet sistemi:

- Özgürlükten mahrum bırakılmayı gerekçelendirmeli ve keyfiliği önlemeli;
- Tutukluluğun alternatiflerini değerlendirmeli ve uygulamalı;
- Suçları adil yargılanma hakkı doğrultusunda gereğince soruşturmalı ve cezalandırmalı;
- Tüm karar ve hükümlerde açık, yeterli ve ilgili gerekçelendirmeyi sunmalı;
- Mağdurları korumalı ve tazmin etmelidir.

¹ 6 Eylül 2019 tarihinde, Türkiye’de, Adalet Bakanı tarafından Adli Yıl Açılışında yapılan konuşma.

Elbette, bir diğerk önemli faktör ise Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadını takip etmektir.

Bahsettiğim gerekliliklerin önemini gösteren birkaç konuya değinmek isterim:

Ceza yargılamalarında sanığın haklarından söz ettiğimizde, ceza yargılamasının her aşamasında **hukuki desteğe erişim hakkının vazgeçilmez olduğu konusunda anlaşabiliriz.**

Ceza yargılamalarında adil yargılanma ve silahların eşitliğinden söz ettiğimizde ise, tüm tarafların dosyaya eşit erişimi olması, dosyaya delil sunabilmesi ve tanıkları çapraz sorgulayabilmesi gerektiği konularında anlaşabiliriz.

Son olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı ışığında yargının dengeli bir şekilde yönetiminden söz ettiğimizde, **kararların yeterli ve ilgili şekilde gerekçelendirilmesinden** bahsediyoruz.

Bu kolay bir iş değil.

Yine de, **doğru dengeyi kurmak ve yasa uygulayıcılar tarafından alınan önlem ve kullanılan tekniklerin ölçülülüğünü değerlendirmek yargının rolüdür.** Bu, özellikle terörle mücadele mevzuatının uygulanması ve yorumlanması hallerinde, olası suistimal ve keyfi uygulamalara karşı hayati bir güvencedir.

Ceza adaletini desteklemek, aynı zamanda suçların etkin kovuşturulmasını ve suçla etkin mücadeleyi de desteklemek anlamına gelmektedir. Siber suçlar da dahil olmak üzere terör ve suçla etkin mücadele, kamu yetkililerinin görevidir. Öte yandan bu görev; bu tür suçları işlemekle suçlanan kişilerin hakları da dahil olmak üzere, temel insan hakları aleyhine yerine getirilemez. Suçun ağırlığı, kişi haklarına saygının gerektirdiği sınırların aşılmasına gerekçe gösterilemez. Örnek olarak, özel yaşam ve konut hakkı da dahil olmak üzere kişi haklarını doğrudan ve ciddi olarak etkileyebilecek olan ve iletişimin engellenmesi veya arama yapılmasında kullanılan bazı yöntemlere eşlik etmesi gereken güvencelere değineceğim.

Tekrarlamak gerekirse, suistimal ve insan hakları ihlallerine yol açacak her türlü keyfi davranışı engellemek bağımsız ve tarafsız hakimin görevidir. Bu, tüm ülkelerin karşılaştığı bir sorundur ama yine de dengeli bir insan hakları yaklaşımı üstün tutulmalıdır.

Bu projenin aşağıdaki yöntemlerle ceza adaleti sistemini insan hakları standartlarına dayanarak daha etkin, adil ve şeffaf hale getirmek adına **Türk makamları ve yargısı için çok değerli olacağına eminim:**

1. Alandaki mevcut yasal çerçeve ve politikaların değerlendirilmesi ve mevzuat değişikliklerinin desteklenmesi;

2. Yargının günlük işlerinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi standartlarını daha iyi uygulayabilmesi için uygulamaya yönelik araçların geliştirilmesi;
3. Ulusal düzeyde bu standartların daha iyi anlaşılması, yorumlanması ve dengeli uygulanması ile yeterli düzeyde gerekçelendirilmiş karar ve hükümlerin verilmesi için hakim ve savcılara eğitim verilmesi;
4. Siber suçlar ve terörizmin finansmanı ile mücadele eden kurumlarda özelleşmiş birimlerin desteklenmesi;
5. Son olarak, daha güçlü bir farkındalık ve karşılıklı anlayış için çeşitli paydaşlar arasındaki diyalogun sağlanması.

Bu sonuçlara ulaşılması için Türk ortaklarımızın destek ve işbirliğine **güvenebileceğimizi biliyoruz**. Rollerini hayati öneme sahip ve sonuçtaki başarı öyküsünde paylarının olması adına projeyi bütünüyle sahipleneceklerine olan inancım tam.

Başarı için ikinci temel faktör, özellikle barolar ve avukatların katkıları olmak üzere ortaklarımız ve diğer paydaşlarımıza karşı kapsayıcı bir yaklaşım benimsemektir. Bu uzmanlaşmış çevrelerin ötesinde, ceza adaleti alanındaki sorunları gereğince belirlemek ve irdelenmek ve güvencelerin uygulamada da hayata geçirilmesini sağlamak için sivil toplumun sesine de ihtiyaç vardır.

Herkesin işbirliği ile, bu projenin herkes için - Türk kurumları ve yargısı, hukuk çevreleri ve her şeyden öte, Türkiye halkı için - fayda sağlayacağına eminim.

Hepimize başarılar diliyorum!